

НАШІ ЮВІЛЯРИ

Вітаємо з ювілеєм Тетяну Іванівну Заславську

Доля соціології нерозривно пов'язана із долею сучасного суспільства. У буревіях суспільних змін зберігається лише те, що відповідає глибинним потребам суспільства, не підвладним економічній і політичній кон'юнктурі. Багато ідей ідуть у небуття, їхнє місце заступають інші, які виявляються так само недовговічними. Але припливи й відпливи суспільних перетворень уявляють монументальне знання та образи творців і носіїв такого знання. Коли йдеться про Тетяну Іванівну Заславську, у свідомості зазвичай виникає монументальний образ. Академік Заславська, її праці й ідеї є вершиною авторитету в радянській і пострадянській соціальній науці. А таємниці її монументальності сягають корінням як найвищого професіоналізму, принципності, відданості науці, служінню їй, так і чудових людських якостей, за-

вдяки яким Тетяна Іванівна Заславська приваблює до себе людей різних соціальних світів, генерацій і статусів.

Академік Заславська — це Вчений, Академік справді з великої літери. Сучасна українська соціологія у несплаченому боргу перед академіком Заславською, яка впродовж десятиліть розвитку вітчизняної соціології демонструвала кращі взірці творчого служіння, подолання нерішучості соціальної думки, громадянської й професійної мужності, занурення у вивчення фундаментальних питань і найскладніших проблем розбудови громадського життя і механізмів соціальних процесів. Достатньо назвати самотутню, відому в усьому світі Новосибірську економіко-соціологічну школу, лідером якої, разом із академіком А.Аганбегяном, є Т.Заславська. Саме в колективі цієї школи 1983 року було створено так званий Новосибірський маніфест — своєрідну інтелектуальну “бомбу”, що з науковою принциповістю оголювала соціальні недуги бюрократизованого радянського суспільства, тінювих соціально-економічних відносин, що в ньому буяли. Виявом найвищого професіоналізму і громадянської мужності стала також доповідь Тетяни Іванівни, що пролунала під час звітно-виборчої конференції Радянської соціологічної асоціації у 1986 році, боротьба за повернення соціології наукового статусу й утвердження її в ролі специфічного “інструмента перебудови”. Віхою суспільного і наукового життя послугувала книжка “Соціологія економічного життя”, підготовлена Т.Заславською спільно з Р.Ривкіною, де автори висвітлювали глибоко конфліктну природу радянського суспільства, зокрема аргументували численні вияви нетрадиційних для капіталізму форм експлуатації й соціального відчуження; те саме можна сказати про статтю академіка Заславської “Про стратегію соціального управління перебудовою”. Стаття була опублікована в революційному за змістом збірнику “Іншого не дано” (за ред. Ю.Афанасьєва, 1988), що містив міркування стосовно долі перебудови. Саме завдяки цим сміливим і професійно чесним працям вітчизняні соціологи вперше дістали змогу подивитися на складну ієрархію статусів і конфліктів, властивих радянському суспільству, що стимулювало подолання спрощеного й заідеологізованого розуміння суспільних процесів і їхніх соціальних механізмів. Проте, як із прикристю більш як за 15 років зізнавалася Тетяна Іванівна, “інше, виявляється, було дано” і доля постперебудовного поступу колишніх радянських суспільств склалася інакше, ніж це вбачалося з висот кінця 1980-х та очікувань однозначності подолання авторитарно-тоталітарних механізмів суспільного розвитку. Понад дванадцять років поспіль Тетяна Іванівна Заславська ініціює проведення найбільшого інтелектуального російського форуму, що відіграє своєрідну роль *brain storm* в обговоренні принципових питань, пов’язаних із розумінням того, “куди прямує Росія” і які шляхи подальшого руху для неї можливі. Концепція механізмів соціетальної трансформації й соціального структурування суспільства, запропонована Т.Заславською, її численні емпіричні дослідження (включно із науковим керівництвом упродовж кількох років російським Моніторингом соціально-політичних та економічних змін у Росії, здійснюваним ВЦДГД), в яких висвітлювалися найгостріші проблеми суспільного розвитку, соціальних нерівностей і конфліктів, формування бізнес-верств і середнього класу тощо, — все це стало

нашим безперечним надбанням, на засадах якого навчаються й українські соціологи, що має наблизити нас до розуміння глибинних процесів суспільного розвитку.

Хочемо побажати шановній Тетяні Іванівні Заславській ще довгими роками залишатися захопленою науковою творчістю й так само бадьоро відповідати на запитання про те, що нового в житті, розповідаючи про нове емпіричне дослідження, нову статтю або книжку, опанування нової програми оброблення емпіричних даних або що попри все й Росії “іншого не дано” як шлях лібералізації суспільства і добробуту “пересічної російської” людини. А ще — побажати українським соціологам мати щастя, честь і задоволення неодноразово приймати в наших університетах почесного доктора Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна Тетяну Іванівну Заславську, життєвий шлях якої тісно пов’язаний з Україною, і передусім із Києвом та Харковом.

*Соціологічна асоціація України,
колективи Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна,
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
Інституту соціології НАНУ та багатьох інших соціологічних центрів України*